

Zajedničko za većinu MHE projekata je da su dozvole davane bez adekvatnih studija ekonomske opravdanosti i uticaja na životnu sredinu, a epilog su ili zakočeni projekti ili suha korita rijeka, uništen biljni i životinjski svijet u cilju ostvarivanja profita pojedinaca. Trećina koncesija u oblasti elektroenergetike u Srpskoj se ne realizuje, dok su mnoge od onih koje su započete trenutno u zastoju.

U oblasti elektroenergetike do sada je u RS zaključeno 157 koncesionih ugovora, a trenutno se realizuje 107, od čega 89 ugovora za male hidroelektrane (do 10 MW), 12 ugovora za srednje i velike HE (preko 10 MW), četiri ugovora za termoelektrane i dva ugovora za vjetroelektrane.

Što se tiče malih hidroelektrana u rad je pušteno njih 27, od čega tri u 2019. godini. Najveći broj ugovora o koncesijama za izgradnju i korišćenje MHE dodijeljen je 2006. godine.

“Tada je bio početak primjene Zakona o koncesijama, te su neki ugovori o koncesijama za izgradnju i korišćenje MHE zaključivani bez adekvatne studije o ekonomskoj opravdanosti projekta, bez izvršene revizije studije o ekonomskoj opravdanosti, te bez adekvatne studije uticaja na životnu sredinu. Uočeni su i određeni nedostaci prilikom određivanja lokacijskih uslova, neusklađenost odobrenih projekata sa prostorno - planskom dokumentacijom, što je sve zajedno dovelo do poteškoća u realizaciji ugovora o koncesijama“, naveli su u Komisiji za koncesije RS.

Međutim, teško se realizuje i izgradnja velikih hidroelektrana kao što su HE „Dabar“ i HE „Buk Bijela“ koje je inicirala „Elektroprivreda RS“.

HE “Dabar” godinu dana čeka izvođača

Iako je takmičarski postupak za izbor izvođača počeo prije više od godinu dana “Elektroprivreda RS” još nije izabrala izvođača radova za projekat gradnje hidroelektrane “Dabar”.

U nadležnim institucijama sve pravdaju epidemijom virusa korona.

“Epidemija koronavirusa, čije je žarište u zemlji potencijalnog Ugovarača, dovela je do toga da je više puta prolongiran rok za dostavu finalnih ponuda u sklopu predmetne nabavke”, navode u Komisiji za koncesije RS.

Dodaju da je, što se tiče HE “Dabar”, u toku izvodjenje radova na dovodnom tunelu.

“Koncesionar je izjavio da je do sada izvršen iskop dovodnog tunela u dužini 9.000 metara i urađena primarna podgrada, što iznosi 50% planiranih radova na izgradnji istog. U toku je procedura eksproprijacije na području akumulacije „Nevesinje“ dok je za ostale objekte rješavanje imovinsko-pravnih odnosa u završnoj fazi. U toku 2019. godine, koncesionar je investirao 22,9 miliona u projekat”, naveli su u Komisiji.

Na čekanju i “Buk Bijela”

Prvobitni plan da ERS gradi HE “Buk Bijela” lani je promjenjen, kada je saopšteno da se u ovaj projekat uključuje i Srbija. Krajem 2019. preduzeću “HE Buk Bijela” pripajaju se “HE Foča” i “HE Paunci” i mijenjaju naziv u “Hydroenergetski sistem Gornja Drina”.

Iako je za taj projekat izdata nova ekološka dozvola, pomaka na terenu još nema, a sve bi dodatno mogla da odgodi žalba Sekretarijatu ESPOO konvencije (Konvencija o procjeni uticaja na životnu sredinu preko državnih granica) koju su podnijeli Centar za životnu sredinu Banjaluka i Aarhus centar iz BiH, zajedno sa organizacijama Green Home i Ozon iz Crne Gore.

„Akumulacija planirane elektrane će se protezati uzvodno, sve do granice sa Crnom Gorom i sada već postoje dokazi da će se, ukoliko dođe do gradnje tog objekta, ostvariti značajni negativni uticaj na ekosistem kanjona rijeke Tare, unutar Nacionalnog parka Durmitor“, saopšteno je ranije iz Centra za životnu sredinu.

Ekolozi: Uništavaju se rijeke, biljni i životinjski svijet

Potpredsjednik Centra za životnu sredinu i jedan od pokretača Koalicije za zaštitu rijeka BiH Viktor Bjelić rekao je za CAPITAL da se ne poštuju mnogobrojne mjere koje se definišu prilikom izdavanja dozvola za gradnju energetske objekta.

„Nadležna inspekcija treba da kontroliše sprovođenje mjera, a tu često dolazi do `mazanja očiju`, odnosno investitori se dovijaju i nalaze načine kako da prikažu da su sve mjere ispoštovane, a one to često nisu. Inspektorat bi nakon provjera trebalo da dostavi zapisnik ministarstvu koje je izdalo dozvolu, a da onda ministarstvo procjeni da li se mjere iz dozvole poštuju i da li je to dovoljno. Međutim, to se ne dešava, posebno kada je u pitanju mjera ispuštanja ekološki prihvatljivog protoka vode“, ističe Bjelić.

Pojašnjava da bi trebalo da se automatski mjeri ispuštanje vode u korita i da se o tome izvještava inspekcija, ali da se to ne dešava.

„Mjerenje je obveza investitora, ali sistem izvještavanja nije uspostavljen i investitori se najčešće izvlače na nedostupnost interneta, odnosno sistema koji može da prihvati te informacije. Česta je situacija da inspektor dođe u kontrolu na branu MHE i zatekne sve u redu, investitor ispusti određenu količinu vode koja zadovoljava propisanu mjeru, ali čim inspektor ode, investitor preusmjeri vodu na turbine i ispušta daleko manju količinu vode nego što je propisano“, tvrdi Bjelić.

Dodaje da je poenta ekološkog protoka vode ta da se obezbijedi biološki minimum vode u koritu koji zadržava funkciju rijeke, održavanja biljnog i životinjskog svijeta i same

morfologije rijeke.

„Ako se ne ispušta dovoljna količina vode korito rijeke počinje da zarasta. Vode Srpske i agencije za vode oblasnog sliva Jadran i Sava treba da kontrolišu korita rijeka i oni to ne rade, ili ako rade onda to nije dostupno javnosti. S druge strane, izvještaji se mogu fingirati na osnovu stanja koje se može namjestiti u vrijeme posjete inspektora, dok je ostatak godine katastrofa. Većina MHE ne poštuju ekološki minimum kad god je voda niska“, ističe Bjelić. Koncesije za hidroelektrane sporne su i u FBiH, a Nina Kreševljaković iz Udruženja „Aarhus centar u BiH“ posebno ističe projekat izgradnje 15 MHE na rijeci Neretvici.

„Cijeli proces ishodovanja dozvola je prilično sporan i nezakonit i vrši se protivzakonita uzurpacija javnog dobra. Kada se uzme u obzir da se radi o MHE od kojih se dobijaju minimalne količine struje, a posljedice po okolinu su devastirajuće, korito rijeke ostaje potpuno suho jer se rijeka stavlja u cijevi i u većini slučajeva se ne poštuje propis o biološkom minimumu, što je posebno izraženo tokom ljeta, onda se postavlja opravdano pitanje zašto se MHE uopšte grade, zašto se potpisuju ovako štetni koncesioni ugovori“, istakla je Kreševljaković.

Dodala je da je situacija i sa drugim MHE širom BiH vrlo slična.

„Dopuštamo potpunu devastaciju prirode zbog elektrana koje proizvode minimalne količine struje. Osnovni razlog za ova dešavanja su podsticaji koje investitori dobiju za obnovljive izvore energije. U pitanju je ogroman profit za investitore, a minimalna korist za društvo i državu. Pri tome ove podsticaje svi mi plaćamo kroz naknadu za obnovljive izvore energije koja postoji na svakom našem računu za struju“, naglasila je Kreševljaković.

Građani Republike Srpske dali su u prethodnim godinama desetina miliona maraka vlasnicima malih hidroelektrana po osnovu naknade za obnovljive izvore energije, a korist koju je Srpska imala od tih hidroelektrana veoma je upitna, pokazala su ranija istraživanja.
Izvor: capital.ba